Valiokunnan lausunto TaVL 3/2020 vp– E 61/2019 vp

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys:EU:n komission tiedonanto vihreän kehityksen ohjelmasta (Green deal) 11.12.2019

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys:EU:n komission tiedonanto vihreän kehityksen ohjelmasta (Green deal) 11.12.2019 (E 61/2019 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- Head of Unit Elina Bardram, Euroopan komissio
- EU-erityisasiantuntija Leila Vilhunen, valtioneuvoston kanslia
- erikoistutkija Kimmo Ollikka, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- asiantuntija Tuuli Hietaniemi, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- vastuullisuusasiantuntija Elina Kamppi, Finanssiala ry
- founder Antero Vartia, Compensate Foundation
- toimitusjohtaja Jouni Keronen, Climate Leadership Coalition ry
- johtava asiantuntija Kati Ruohomäki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtaja Jari Kostama, Energiateollisuus ry
- suojeluasiantuntija Hanna Aho, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Bioenergia ry
- Keskuskauppakamari
- Metsäteollisuus ry
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Teknologiateollisuus ry

Valmis
5.1

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Tiedonanto korostaa, että vihreän kehityksen ohjelma on EU:n taloudellisen kasvun strategia, jota tarvitaan sekä maapallon että ihmisten terveyden edistämiseksi. Sillä vastataan ilmastohaasteeseen ja luodaan kasvua sekä uusia työpaikkoja.

UUSIEN POLITIIKKOJEN SUUNNITTELU

EU:lle kunnianhimoisemmat ilmastotavoitteet vuosiksi 2030 ja 2050

Komissio tekee esityksen Euroopan ilmastolaista maaliskuuhun 2020 mennessä. Tarkoituksena on asettaa 2050 ilmastoneutraalisuustavoite lakiin ja esittää ne välttämättömät elementit, joita tarvitaan tehokkaaseen ja oikeudenmukaiseen siirtymään. EU:n ilmastoneutraalisuustavoitteesta 2050 sovittiin joulukuun 2019 Eurooppaneuvostossa. Komissio on käsitellyt vuoden 2050 tavoitteita laajasti marraskuussa 2018 antamassaan tiedonannossa Puhdas maapallo kaikille ja hahmotellut polkuja 2050 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi (E 100/2018 vp).

Kesällä 2020 komissio esittää kattavan suunnitelman EU:n 2030 tavoitteen nostamisesta vähintään 50%:in ja kohti 55%:a vastuullisella tavalla. Tätä edeltävät sidosryhmäkuulemiset ja kattava vaikutustenarviointi. Kesäkuuhun 2021 mennessä komissio esittää kaikkien 2030 tavoitteen kasvattamiseen liittyvien lainsäädäntötoimien tarkistamista, mukaan lukien päästökauppaa, taakanjakoa sekä maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsänhoitoa (LULUCF) koskevat säädökset, energiapuolella myös mahdollisesti energiatehokkuus- ja uusiutuvan energian direktiivien tarkistamiset, sekä liikennepuolella henkilö- ja pakettiautojen CO2-päästöjä koskevien standardien tarkistaminen.

Kesäkuuhun 2021 mennessä komissio tekee ehdotuksen energiaverodirektiivin tarkistamisesta ja vuonna 2021 valituille sektoreille sovellettavasta hiilen rajamekanismista (hiilitulli).

Komissio laatii uuden EU:n strategian ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi vuonna 2020/2021. Tiedonannon mukaan sopeutumistoimien tehostaminen, ilmastoriskien vahvempi hallinta ja ilmastokestävyyttä tukevat investoinnit ovat tarpeen ilmastonmuutoksen haitallisten vaikutusten lieventämiseksi.

Puhdasta, kohtuuhintaista ja toimitusvarmaa energiaa

Komissio arvioi olemassa olevien toimien riittävyyttä hyödyntäen kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia jotka jäsenvaltiot toimittivat vuoden 2019 loppuun mennessä. Ilmastokunnianhimon tason uudelleenarviontiin liittyen komissio esittää kesällä 2021 myös energiatehokkuus- ja uusiutuvan energian direktiivien tarkistamisesta.

Jotta siirtymä ilmastoneutraaliuteen saavutetaan kustannustehokkaasti, komissio edistää älykästä sektorien yhteenliitäntää ja infrastruktuuria. Komissio esittää kesällä 2020 strategian poikkihallinnollisen kokonaisnäkemyksen kehittämiseksi. Komission mukaan myös energiainfrastruktuu-

rin lainsäädäntökehikko tulee päivittää vastaamaan ilmastoneutraaliustavoitetta, jotta lainsäädäntö tukisi innovatiivisen teknologian ja infrastruktuurin käyttöönottoa. Komissio tulee ehdottamaan energiainfrastruktuuriasetuksen uudelleenlaadintaa vuonna 2020. Lisäksi komissio edistää kaasusektorin vähähiilisyyttä.

Teollisuuden kannustaminen puhtaaseen kiertotalouteen

Komission tavoitteena on, että ilmastoneutraali kiertotalous luo vahvan perustan maaliskuussa 2020 julkaistavalle EU:n teollisuuspolitiikkastrategialle. Strategialla edistetään teollisuuden murrosta kohti vihreää ja digitalisaatioon perustuvaa sekä työpaikkoja luovaa kestävää taloutta, jossa on edelläkävijämarkkinat ilmastoneutraaleille ja kiertotalouden mukaisille tuotteille. Komissio aikoo myös ehdottaa toimia, joilla tuetaan teräksenvalmistusprosessin muuttamista hiilettömäksi vuoteen 2030 mennessä.

Kiertotalouden toimintasuunnitelma julkaistaan samaan aikaan teollisuuspolitiikkastrategian kanssa, maaliskuussa 2020. Strategia sisältää elinkaareltaan kestäviä tuotteita koskevan aloitteen ja sen toimenpiteet keskitetään paljon resursseja käyttäville aloille kuten tekstiili-, rakennus-, elektroniikka- ja muovialoille. Komissio aikoo vahvistaa muovistrategian toimeenpanoa ja mm. panostaa toimenpiteisiin, joilla puututaan tarkoituksellisesti lisättyihin mikromuoveihin ja tahattomiin muovipäästöihin. Kaikkien EU:n markkinoilla olevien pakkausten tulisi olla uudelleenkäytettäviä tai kierrätettäviä vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi komissio aikoo laatia sääntelykehyksen biohajoaville ja biopohjaisille muoveille.

Yhtenä tavoitteena on löytää keinoja, joilla kannustetaan yrityksiä tarjoamaan uudelleenkäytettäviä, kestäviä ja korjattavia tuotteita sekä luoda kuluttajille paremmat mahdollisuudet valita sellaisia. Komissio korostaa luotettavan, vertailukelpoisen ja todennettavissa olevan tiedon ja digitalisaation keskeisiä rooleja. Komissio aikoo arvioida korjauttamisoikeuden tarvetta sekä tarvetta rajoittaa laitteiden suunniteltua vanhenemista. Myös uudet liiketoimintamallit, vihreät julkiset hankinnat ja kierrätysraaka-aineiden markkinoiden ja jätteiden kierrätyksen edistäminen mainitaan osana kiertotaloutta.

Komissio aikoo esittää lainsäädäntöä akkuja koskevan strategisen toimintasuunnitelman ja kiertotalouden tukemiseksi lokakuussa 2020. Tavoitteena on varmistaa turvallinen, kestävä ja kiertotalouden mukainen arvoketju kaikkien akkujen osalta. Komissio aikoo harkita palautusjärjestelmien tukemista tarpeettomiksi käyneille elektronisille laitteille.

Komissio aikoo ehdottaa EU:n mallia jätteen erilliskeräystä varten ja laatii ehdotuksia jätelainsäädännön uudistamiseksi. Lisäksi komissio tulee tarkistamaan jätteiden siirtoja koskevia sääntöjä, jotta jätteitä ei enää vietäisi EU:n ulkopuolelle.

Rakentaminen ja kunnostaminen energia- ja resurssitehokkaalla tavalla

Komission tavoitteena on rakentaminen ja kunnostaminen energia- ja resurssitehokkaalla tavalla. Komissio katsoo, että rakennuskannan vuotuinen kunnostusaste olisi vähintään kaksinkertaistettava, jos EU haluaa saavuttaa energiatehokkuus- ja ilmastotavoitteensa. Energiaköyhyyden vähentämisen lisäksi kunnostustoiminta myös piristäisi rakennusalaa ja tarjoaisi mahdollisuuden

tukea pk-yrityksiä ja paikallista työllistymistä. Komissio aikoo valvoa tiukasti sitä, että rakennusten energiatehokkuuteen liittyvää lainsäädäntöä noudatetaan mm. arvioimalla vuonna 2020 jäsenvaltioiden pitkän aikavälin peruskorjausstrategiat. Komissio aikoo myös käynnistää valmistelut rakennusten päästöjen sisällyttämiseksi Euroopan päästökauppajärjestelmään osana laajempia toimia, joilla pyritään varmistamaan, että eri energialähteiden hinnat ovat suhteessa niiden energiatehokkuuteen.

Komissio aikoo tarkistaa rakennustuoteasetusta. Tavoitteena on varmistaa, että uusien rakennusten ja rakennusten kunnostamisen suunnittelu vastaa kaikissa vaiheissa kiertotalouden periaatteita ja johtaa rakennuskannan digitalisaatioon ja ilmastokestävyyteen. Komissio ehdottaa uuden kunnostusaloitteen valmistelemista yhteistyössä sidosryhmien kanssa vuonna 2020. Sen osana luotaisiin yhteistyöfoorumi ja kehitettäisiin innovatiivisia rahoitusjärjestelyjä InvestEU –ohjelma puitteissa. Komissio pyrkii myös poistamaan kansallisia sääntelyesteitä, jotka jarruttavat energiatehokkuusinvestointeja.

Kestävään ja älykkääseen liikkumiseen siirtymisen nopeuttaminen

Komissio aikoo laatia strategian kestävästä ja älykkäästä liikenteestä vuonna 2020. Komissio aikoo antaa useita liikenteen päästöjen vähentämistä edistäviä lainsäädäntöehdotuksia, esimerkiksi uudet CO2-raja-arvot henkilö- ja pakettiautoille sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfrastruktuuria koskevat vaatimukset. Komissio aikoo ehdottaa myös toimenpiteitä rautatie- ja sisävesiliikenteen kapasiteetin parantamiseksi ja yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan kehittämiseksi. Lisäksi komissio aikoo ehdottaa päästökaupan laajentamista merenkulkuun ja lentoliikenteen päästökaupan ilmaisjaon vähentämistä sekä arvioida tieliikenteen sisällyttämistä päästökauppaan.

Pellolta pöytään: reilun, terveyttä edistävän ja ympäristöystävällisen elintarvikejärjestelmän kehittäminen

Ruuantuotannon ilmasto- ja ympäristötoimilla on tiedonnanossa keskeinen rooli ja yhteinen maatalouspolitiikka (YMP) ja yhteinen kalastuspolitiikka ovat tässä avainasemassa. Yhteisen kalastuspolitiikan toimilla pyritään kalastuksen kielteisten ympäristövaikutusten vähentämiseen erityisesti herkillä alueilla. Yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisessa tavoitellaan kunnianhimoista lähestymistapaa ilmasto- ja ympäristökysymyksiin. Korkeammat ilmasto- ja ympäristötavoitteet toteutettaisiin YMP:n kansallisten strategiasuunnitelmien kautta. Komissio tulee varmistamaan yhdessä jäsenvaltioiden kanssa, että strategiasuunnitelmat heijastelevat täysimääräisesti vihreän kehityksen ohjelman ja keväällä 2020 annettavan Pellolta pöytään -strategian kunnianhimoa.

YMP:n strategiasuunnitelmien tulee johtaa kestävien tuotantomenetelmien käyttöön ja korkeampiin eläinten hyvinvointistandardeihin sekä edistää mm. korkeampaa kunnianhimoa kemiallisten kasvinsuojeluaineiden, lannoitteiden ja antibioottien riskien ja käytön vähentämiseksi. Lisäksi komissio selvittää yhdessä sidosryhmien kanssa tarvittavia lainsäädännöllisiä ja muita toimenpiteitä em. riskien ja käytön vähentämisen edistämiseksi. Koko elintarvikeketjun kattavan Pellolta pöytään -strategian tavoitteena on lisäksi edistää kestävää ruuan kulutusta ja terveellisen ruuan

saatavuutta. Strategia tulee myös sisältämään aloitteita viljelijöiden aseman parantamiseksi arvoketjussa. Tiedonannossa mainitaan lisäksi pyrkimys kasvattaa EU:n luomuviljelyalaa.

Ekosysteemien ja biodiversiteetin säilyttäminen ja ennallistaminen

Luontopääoman suojelemiseksi komissio laatii vuoteen 2030 ulottuvan biodiversiteettistrategian (helmi-maaliskuu 2020) sekä sitä täydentävän toimenpidesuunnitelman (2021). Strategiassa linjataan EU:n kannat YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 15. osapuolikokoukseen sekä mm. toimet, joilla biodiversiteetin heikentymisen syihin puututaan EU:ssa.

Komissio valmistelee vuoden 2020 aikana erillisen metsästrategian biodiversiteettistrategiaan pohjautuen. Metsästrategian keskeisinä tavoitteina ovat tehokas metsitys sekä metsien säilyttäminen ja ennallistaminen.

Saasteettomaan ympäristöön tähtäävä nollapäästötavoite

Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteeksi on asetettu myös nollasaasteinen Eurooppa, jota aiotaan edistää mm. toimintasuunnitelmalla nollapäästöistä ilmaan, veteen ja maaperään (2021) sekä suurten teollisuuslaitosten ympäristölainsäädännön uudelleentarkastelulla (2021). Komissio esittää myös kestävyyttä edistävän kemikaalistrategian, jonka tarkoituksena on suojella kansalaisia ja ympäristöä vaarallisilta kemikaaleilta, kannustaa turvallisten ja kestävien vaihtoehtojen kehittämiseen sekä EU:n kilpailukyvyn parantamiseen.

KESTÄVYYDEN SISÄLLYTTÄMINEN KAIKKIIN EU:N POLITIIKKOIHIN

Pyrkimys vihreään rahoitukseen ja ympäristösijoittamiseen ja oikeudenmukaisen siirtymän turvaaminen

Päästöjen vähentäminen edellyttää merkittäviä investointeja, joiden rahoittaminen edellyttää sekä julkisen että yksityisen sektorin myötävaikutusta. Komission arvion mukaan jo nykyisten 2030 ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttaminen vaatii 260 miljardia euroa lisäinvestointeja vuosittain. Näin ollen komission esittää Sustainable Europe Investment Planin (tammikuu 2020) ja tekee esityksen Just Transition Mechanismista, joka edistää oikeudenmukaista siirtymää. Komissiolle on tärkeää jatkaa MFF-neuvotteluissa tukea korkealle ilmasto- ja ympäristökunnianhimolle sekä Euroopan investointipankin (EIP) ilmastopankkitoimille. EIP:n sekä InvestEU:n tarjoamat mahdollisuudet ovat keskeisiä investointien rahoittamisessa. Vihreän kehityksen ohjelmassa viitataan myös komission aiempiin ehdotuksiin asettaa ilmastotoimien valtavirtaistamisen tavoitteeksi 25 prosenttia EU:n talousarvioon kytkeytyvissä ohjelmissa ja ilmastotavoitteiden edistämiseen uudenlaisilla tulolähteillä EU:n talousarvion tulopuolella (ns. omat varat).

Esitys Just Transition Mechanismista sisältää myös Just Transition -rahaston. Rahastosta saisivat rahaa alueet, jotka ovat eniten riippuvaisia fossiilisista polttoaineista (erityisesti hiili, mutta myös turve ja palava kivi) sekä hiili-intensiivisistä prosesseista. Rahaston hyödyntäminen edellyttää alueellisten strategioiden laatimista, joiden tavoitteena on Pariisin sopimuksen kanssa linjassa oleva siirtymä.

Komissio kertoo päivittävänsä kestävän rahoituksen strategian vuoden 2020 loppupuolella, etenkin kestävien sijoitusten perusteiden vahvistamisen ja niiden tunnistamisen osalta sekä integroimalla ilmasto- ja ympäristöriskit osaksi rahoitusjärjestelmää. Lisäksi komissio aikoo arvioida innovaatio- ja modernisaatiorahastojen roolia osana päästökauppajärjestelmän tarkistusta.

Kansallisten talousarvioiden viherryttäminen ja oikeanlaisten hintasignaalien antaminen

Komission on tarkoitus arvioida ja vertailla jäsenvaltioiden (sekä omia) vihreän budjetoinnin käytäntöjä sekä tarkastella valtiontukisääntöjä ympäristön ja energian osalta, jotta ne olisivat linjassa vihreän kehityksen ohjelman kanssa. Komissio toteaa, että arvonlisäverokantoja koskeva direktiiviehdotus tulisi hyväksyä neuvostossa nopeasti, jotta jäsenvaltiot voisivat käyttää arvonlisäverokantoja kohdennetummin kasvavia ympäristönsuojelullisia tavoitteita vastaavasti.

Tutkimustyön hyödyntäminen ja innovoinnin edistäminen

Tiedonanto tunnistaa tutkimuksen ja innovaatioiden keskeisen roolin päästöjen vähentämisessä. Horisontti Eurooppa-ohjelma on tässä tärkeässä roolissa. Komissio painottaa kokeilemista ja eri alojen ja tieteenalojen välistä yhteistyötä vihreän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Datan saatavuus ja yhteen toimivuus ovat myös avainasemassa. Neljä viidestä Horisontti Eurooppa –ohjelman missioaihealueesta vastaa suoraan vihreän kehityksen ohjelmaan. Lisäksi puiteohjelman uudet eurooppalaiset kumppanuudet ovat avainasemassa suurten yhteiskunnallisten muutosten edistämisessä.

Koulutusalan aktivoiminen

Komissio korostaa koulujen, oppilaitosten ja yliopistojen roolia siirtymän onnistumisen edellytysten luonnissa. Ekologisen siirtymän etujen hyödyntämiseen tarvitaan ennakoivaa uudelleen- ja täydennyskoulutusta. Osaamisohjelmaa ja nuorisotakuuta päivitetään, jotta voidaan parantaa työllistettävyyttä vihreässä taloudessa.

Vihreä vala: Vältetään vahinkoa

Komission mukaan kaikkien EU:n toimien ja politiikkojen olisi yhdessä autettava EU:ta menestyksekkäässä ja oikeudenmukaisessa siirtymässä kohti kestävää tulevaisuutta. Julkisiin kuulemisiin perustuvissa vaikutustenarvioinneissa määritetään toimien sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset. Vaikutustenarvioinnit auttavat tekemään tehokkaita politiikkavalintoja mahdollisimman pienin kustannuksin vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Komission tavoitteena on varmistaa, että kaikki vihreän kehityksen ohjelman aloitteet saavuttavat tavoitteensa mahdollisimman tuloksekkaasti ja mahdollisimman vähällä rasituksella ja että mitkään muutkaan EU:n aloitteet eivät vihreän valan mukaisesti aiheuta vahinkoa. Tätä varten kaikkien säädösehdotusten ja delegoitujen säädösten perusteluihin sisällytetään erityinen osio, jossa selitetään, miten kukin aloite on tämän periaatteen mukainen.

EU EDELLÄKÄVIJÄNÄ

Komissio pyrkii edistämään EU:n roolia kansainvälisten ilmastoneuvottelujen johtajana. EU jatkaa kunnianhimoisen ympäristö-, energia- ja ilmastopolitiikan edistämistä kaikkialla maailmassa.

Komissio näkee, että kauppapolitiikka voi tukea EU:n laajempia ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Kauppasopimuksien osalta tiedonannon keskiössä ovat muun muassa entistä tehokkaampi sopimusten kestävän kehityksen sitoumusten täytäntöönpano. EU:n uusimmat kauppasopimukset sisältävät jo sitoumuksen ratifioida ja tehokkaasti toimeenpanna Pariisin ilmastosopimuksen velvoitteet. Lisäksi komissio tulee esittämään Pariisin sopimuksen noudattamisen sisällyttämistä kaikkiin tuleviin laaja-alaisiin kauppasopimuksiin sopimuksen ns. olennaisena osana. Kauppapolitiikan tavoitteena on myös helpottaa ilmastoystävällisten ympäristöhyödykkeiden ja -palveluiden kauppaa.

Tiedonannossa alleviivataan yhteistyötä kolmansien maiden kanssa monialaisissa ilmasto- ja ympäristökysymyksissä. Tähän kokonaisuuteen liittyy muun muassa fossiilisille polttoaineille myönnettyjen tukien reformi G20-sitoumusten mukaisesti.

AIKA TOIMIA – YHDESSÄ: EUROOPPALAINEN ILMASTOSOPIMUS

Komission näkee kansalaisten ja kaikkien sidosryhmien osallistumisen ja sitoutumisen ratkaisevan tärkeänä vihreän kehityksen ohjelman onnistumisen kannalta. Se aikoo käynnistää maaliskuuhun 2020 mennessä eurooppalaiseen ilmastosopimukseen tähtäävän prosessin. Ilmastosopimuksessa hyödynnetään käynnissä olevia komission kansalaiskeskusteluja ja -kokouksia sekä mm. työmarkkinaosapuolten neuvottelukomiteoiden roolia.

Komissio aikoo esittää vihreän kehityksen ohjelman täydennykseksi uuden ympäristöohjelman, johon sisällytetään uusi seurantamekanismi varmistamaan, että Eurooppa kykenee saavuttamaan ympäristötavoitteensa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää myönteisenä komission kokonaisvaltaista tapaa tarkastella EU:n keskeisiä kestävyyshaasteita ja koota niihin liittyvät toimenpiteet yhteen tiedonantoon. Suomi kannattaa komission vihreän kehityksen ohjelmassa esittämää ja Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2019 hyväksymää tavoitetta siirtymisestä ilmastoneutraaliin talouteen Euroopassa vuoteen 2050 mennessä. Komission pyrkimys rakentaa vihreän kehityksen ohjelman kautta EU:sta oikeudenmukainen ja hyvinvoiva yhteiskunta vastaa hyvin Suomen hallituksen ja hallitusohjelman tavoiteasetantaa. Tavoitteena on yhteiskunta, jonka nykyaikainen, resurssitehokas ja kilpailukykyinen talous toimii päästöttömästi vuoteen 2050 mennessä ja jossa huomioidaan luonnonvarojen kestävyys. Suomi pitää tärkeänä tiedonannon kasvustrategiaa korostavaa ja horisontaalista tulokulmaa, joka koskettaa laajasti kansalaisia ja yrityksiä sekä talouden ja yhteiskunnan eri sektoreita. Suomi näkee tarpeellisena, että EU:lle luodaan kasvustrategia, jonka tavoitteena on rakentaa maailman kilpailukykyisin, sosiaalisesti ehein vähähiilinen talous. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden on poikkileikattava ilmastotyötä.

EU:lle kunnianhimoisemmat ilmastotavoitteet vuosiksi 2030 ja 2050

Suomi tukee komission kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, jossa vahvistetaan ilmastonäkökohtien integrointi kaikille keskeisille sektoreille. Suomi tukee myös EU:n kansainvälistä ilmastojohtajuutta. Suomi katsoo, että maaliskuuhun 2020 mennessä annettavassa Euroopan ilmastolaki -ehdotuksessa tulisi vahvistaa EU:n oikeudellisesti sitovaksi tavoitteeksi ilmastoneutraalisuus vuoteen 2050 mennessä. Suomi korostaa, että ilmastoneutraaliustavoitteen tarkastelu tulee tehdä vertailemalla raportoituja kasvihuonekaasujen päästöjä ja poistumia eli EU:n ilmastoneutraalius saavutetaan silloin kun raportoidut päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin raportoidut poistumat jäsenvaltioissa.

EU:n pitkän aikavälin (2050) tavoitteen saavuttamisen kannalta on tärkeää, että myös lyhyemmän aikavälin tavoitteita tarkastellaan uudelleen. Komissio ehdottaa kesällä 2020 nykyisen 2030 tavoitteen (40 %) kiristämistä. Suomi katsoo, että tavoitteen tulisi olla vähintään 55 %. Suomi pitää tärkeänä, että uudet päästövähennykset kohdistetaan ensisijaisesti päästökauppasektorille.

On tärkeää, että päästövähennystoimissa edetään nopeasti. Suomi pitää hyvänä, että 2030 ilmastotavoitteen uudelleentarkastelun pohjaksi komissio laatii kattavat vaikutusarvioinnit hyvissä ajoin ennen uusien päästökauppaa, taakanjakoa sekä maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsätaloutta (LULUCF) koskevien lainsäädäntöehdotuksien antamista kesällä 2021. Päästökaupan tulee jatkossakin olla ensisijainen väline energiantuotannon ja teollisuuden päästövähennysten aikaansaamiseksi. Päästökauppaa tulee vahvistaa ja sen soveltamisalan laajentamista selvittää monipuolisesti, esimerkiksi kattamaan kiinteistökohtainen lämmitys ja jäähdytys. LULUCF-asetuksen osalta Suomi toteaa, että nykyinen asetus ei kaikissa tilanteissa luo kannustetta metsien hiilinielujen vahvistamiselle ja yhtyy komission arvioon, että asetus edellyttää jatkotarkastelua osana EU:n ilmastopolitiikan kokonaistarkastelua. Suomi korostaa, että maankäyttösektorin ja erityisesti metsien hiilinieluja tulee voida hyödyntää jäsenvaltiokohtaisesti. Sekä maankäyttösektorin että päästökauppaan kuulumattoman ns. taakanjakosektorin osalta Suomi korostaa toimien kustannustehokkuutta.

Suomi kannattaa energiaverodirektiivin uudistamista siten, että direktiivissä otetaan huomioon nykyistä paremmin päästövähennystavoitteet ja tukee hiilidioksidipäästöjen tullimekanismin (hiilitullit) kaltaisten järjestelyjen selvittämistä.

Suomi pitää tärkeänä sitä, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen otetaan kattavasti osaksi eri sektoripolitiikkoja ja että uudella EU:n sopeutumisstrategialla tuetaan jäsenvaltioiden, alueiden ja toimijoiden valmiuksia hallita ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja riskejä.

Puhdasta, kohtuuhintaista ja toimitusvarmaa energiaa

Suomi yhtyy komission näkemykseen, että energiasektorin päästöjen vähentäminen on keskeistä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Suomi kannattaa sektorien integraation lisäämistä ja integraation esteiden poistamista, sillä se mahdollistaa päästöjen vähentämistä kustannustehokkaasti. Uudistettavan energiatehokkuusdirektiivin tulisi kannustaa ensisijaisesti todelliseen energiatehokkuuteen, ei energian kulutuksen rajoittamiseen. Erityisesti energiaintensiivinen teollisuus tarvitsee luotettavaa, kustannuksiltaan kilpailukykyistä ja ilmastoystävällistä energiaa.

Teollisuuden kannustaminen puhtaaseen kiertotalouteen

Jotta vihreän kehityksen ohjelma parantaisi Euroopan kilpailukykyä ja varmistaisi tasapuolisen toimintaympäristön, tarvitaan integroitua lähestymistapaa ja toisiaan tukevia toimenpiteitä useilla politiikka-alueilla. Politiikan johdonmukaisuutta tulisi lisätä etenkin teollisuus- ja kauppapolitiikan, ilmasto- ja ympäristöpolitiikan, innovaatio- ja tutkimustoiminnan sekä datatalouden ja digitalisaation edistämisen välillä ottaen erityisesti huomioon EU:n sisämarkkinoiden yhtenäisyyden ja sujuvan toiminnan. Suomi painottaa, että siirtymä ilmastoneutraaliin talouteen luo myös merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia ja korostaa entisestään myös pitkäjänteisen julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksiin perustuvan tutkimus- ja innovaatiopolitiikan merkitystä. Suomi pitää hyvänä, että EU:n uusi teollisuuspolitiikkastrategia pohjautuu ilmastoneutraalille kiertotaloudelle ja edistää jo alkanutta tuotanto- ja kulutustapojen murrosta kohti kestäviä toimintakäytäntöjä. Energiaintensiivisten alojen saattaminen hiilivapaiksi sekä edelläkävijämarkkinoiden vauhdittaminen ilmastoneutraaleille ja kiertotalouden mukaisille tuotteille on tärkeää.

Suomi korostaa digitaalisaatiota ja uusia teknologioita sekä kiertotalouden poikkileikkaavaa roolia ilmastotavoitteiden keskeisenä mahdollistajana. Suomi kannattaa kunnianhimoisen kiertotalouden toimintasuunnitelman laatimista ja muistuttaa EU:n biotalousstrategian toimeenpanon roolista. Suomi näkee, että kestävän eurooppalaisen biotalouden olisi oltava yksi keskeinen osatekijä vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisessa. Komission painotukset kestävään tuotepolitiikkaan sekä paljon resursseja käyttäviin aloihin ovat kannatettavia, samoin muovistrategian toimeenpanon jatkotoimet. Jätteiden kustannustehokasta hyödyntämistä tulee tukea markkinoita avaamalla ja kilpailua lisäämällä. Suomi pitää tärkeänä, että varmistetaan turvallinen, kestävä ja kiertotalouden periaatteiden mukainen arvoketju kaikkien akkujen osalta. Koska julkisilla hankinnoilla on suuri merkitys, tulee niiden mahdollistavaa roolia edelleen hyödyntää.

Rakentaminen ja kunnostaminen energia- ja resurssitehokkaalla tavalla

Suomi pitää tervetulleena komission kunnostamiseen kannustavaa aloitetta rakennusalalle ja suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen innovatiivisista rahoitusjärjestelyistä. Suomi kannattaa rakennustuoteasetuksen tarkistamista vastaamaan kiertotalouden mukaista rakentamista. Osana aloitetta Suomi pitää tärkeänä, että puurakentamista edistetään tavalla, joka pienentää rakentamisen hiilijalanjälkeä ja kasvattaa pitkäkestoisten puutuotteiden hiilinielua. Rakennuskannan vuotuisen kunnostusasteen kaksinkertaistaminen on tavoitteena haastava ja korotuksen toimeenpanossa tulisi ottaa huomioon jäsenmaiden väliset erot nykytilanteessa ja energiakorjauspotentiaalissa. Suomi pitää tärkeänä, että korjaamisen lisäksi myös täydennys- ja uudisrakentamisen osalta kannustetaan energiatehokkuuteen, vähähiilisyyteen, ilmastokestävyyteen sekä kiertotalouden mukaiseen rakennusten koko elinkaaren tarkasteluun.

Kestävään ja älykkääseen liikkumiseen siirtymisen nopeuttaminen

Suomi pitää esitettyjä toimienpiteitä liikenteen päästövähennysten aikaansaamiseksi tärkeinä ja kannattaa kestävän ja älykkään liikenteen strategian laatimista. Strategian tulee luoda liikenteen osalta toimenpidepolku, joka mahdollista ilmastoneutraalisuuden saavuttamisen 2050. Liikennesektorilla tarvitaan vahvaa sääntelyä, joka ohjaa pitkäjänteisesti päästöjen vähentämiseen. Suomi pitää tarpeellisena autonvalmistajille asetettavien raja-arvojen päivitystä, yhdistettyjä kuljetuksia sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden tuotannon ja jakelun edistämiseen liittyvän lainsäädännön päivittämistä ja eurooppalaisen ilmatilan kehittämistä. Suomi kannattaa tehokkaita EUpäästövä-

hennystoimia meriliikenteen päästöjen vähentämiseksi. Päästökaupan laajentaminen meri- ja tieliikenteeseen vaatii huolellisen arvion esityksen sosiaalisista ja kilpailukykyvaikutuksista sekä tehokkuudesta päästövähennyskeinona. Komissionsuunnitelma esittää lentoliikenteen päästökiintiöiden ilmaisjaon vähentämistä on kannatettava. Lisäksi tulisi selvittää lentoliikenteelle asetettava uusiutuvien polttoaineiden sekoitevelvoite EU-tasolla.

Pellolta pöytään: reilun, terveyttä edistävän ja ympäristöystävällisen ruokajärjestelmän kehittäminen

Suomi pitää tärkeänä, että Pellolta pöytään -strategialla hidastetaan ilmastonmuutosta, suojellaan ympäristöä ja säilytetään biodiversiteettia. Suomi katsoo, että maatalouden osalta tiedonannon ilmasto- ja ympäristötoimia tulee toteuttaa yhteisen maatalous politiikan (YMP) kautta kunkin jäsenvaltion olosuhteisiin sopivalla tavalla. Suomi pitää tärkeänä, että kansallisten strategiasuunnitelmien sisältövaatimukset ovat niiden hyväksymiseen liittyvien viivästysten välttämiseksi mahdollisimman aikaisin jäsenvaltioiden tiedossa ja huomioitavissa suunnitelmien laadinnassa. Suomi korostaa, että uusien toimenpiteiden ja lainsäädännön valmistelussa tulisi huomioida YMP:n olemassa olevat tavoitteet ja indikaattorit sekä eri alueiden olosuhteet ja tarpeet. Suomi kannattaa tavoitteita, jotka tähtäävät yhteisen kalastuspolitiikan ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston kautta kestävästi tuotetun ja terveellisen ruuan tuotantoon. Kestävän, terveellisen ja kohtuuhintaisen ruoan tulisi olla kaikkien saatavilla ja ruokaturvallisuuden korkea taso tulee säilyttää jatkossakin. Myös kuluttajien mahdollisuuksia saada tietoa ruokien ravintosisällöstä ja ympäristövaikutuksista tulee parantaa.

Suomi pitää erittäin tärkeänä, että Pellolta pöytään -strategia sisältää toimenpiteitä myös tuottajan aseman parantamiseksi arvoketjussa. Eläinten hyvinvointia tulisi edistää joulukuussa 2019 hyväksyttyjen neuvoston päätelmien mukaisesti ja osana Pellolta pöytään -strategiaa. On tärkeää, että EU edistää myös globaalilla tasolla eläinten hyvinvointia koskevia standardeja ja mikrobilääkeresistanssin vastaista työtä. Suomi pitää tärkeänä tavoitella kasvinsuojeluaineiden käytöstä ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien riskien vähentämistä ja haluaa edistää ravinteiden ja lannoitteiden kestävää käyttöä ja turvallisuutta. Suomi pitää hyvänä, että toimia antibioottien käytön ja riskien vähentämiseksi lisätään. Panostusta kuluttajien tietoisuuden lisäämiseksi omien valintojen vaikutuksista tulee jatkaa ja ruokahävikin ehkäisemiseen suunnattuja toimia tulee edelleen vahvistaa ja kehittää. Luomutuotantoa, joka vastaa moniin edellä mainituista tavoitteista, on tärkeää lisätä sekä kotieläin- että kasvituotannossa vastaamaan kulutuksen ja vientimahdollisuuksien kasvua.

Ekosysteemien ja biodiversiteetin säilyttäminen ja ennallistaminen

Suomi pitää tärkeänä, että kaikki EU:n politiikat edistävät Euroopan luontopääoman säilyttämistä ja ennallistamista. Suomi tukee myös EU:n kansainvälistä johtajuutta luonnon monimuotoisuudessa. Suomi pitää tärkeänä luonnon monimuotoisuustavoitteiden toimeenpanon vaikuttavuuden lisäämistä yhteisillä ja johdonmukaisilla Euroopan laajuisilla politiikkatoimilla. Suomi tukee tarvetta huomioida myös meriluonnon monimuotoisuus ja merialueiden kestävä hallinnointi.

Suomi katsoo, että metsiä ja metsäsektoria varten on laadittava vahva, itsenäinen ja kokonaisvaltainen strategia. Strategian tulisi parantaa metsiin ja metsäsektoriin vaikuttavien aloitteiden politiikkajohdonmukaisuutta ja kattaa koko metsäsektorin arvoketju metsien kestävän hoidon ja käytön edistämisestä aina tuotteisiin asti. Suomi pitää tärkeänä, että strategia mahdollistaa metsien kestävän hyödyntämisen ja kunnioittaa omaisuudensuojaa samalla kun huolehditaan ilmasto- ja biodiversiteettitavoitteista. Suomi katsoo, että metsästrategian kautta voidaan edistää myös puurakentamista. Strategian tulisi myös huomioida aiempaa paremmin EU:n toiminta kansainvälisissä metsiin liittyvissä prosesseissa. Suomen mielestä on tärkeää, että myös yhteisen maatalouspolitiikan toimilla edistetään luonnon monimuotoisuuden suojelemista

Saasteettomaan ympäristöön tähtäävä nollapäästötavoite

Suomi pitää hyvänä EU:n kestävyyttä edistävän kemikaalistrategian laatimista, joka tukee kemikaalialtistumisen ja kemikaalien aiheuttamien ympäristö- ja terveysriskien vähentämistä sekä edistää innovaatioita. Suomi tukee toimintasuunnitelman laatimista nollapäästöille veteen, ilmaan ja maaperään. Suomelle ovat tärkeitä toimet, joilla edistetään vesistökuormituksen vähentämistä, turvallisia materiaalikiertoja ja tuetaan kiertotaloutta.

Pyrkimys vihreään rahoitukseen ja ympäristösijoittamiseen

Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan huomattavia investointeja, joiden rahoittaminen edellyttää sekä julkisen että yksityisen sektorin myötävaikutusta. Suomi tukee komission tavoitteita kestävän rahoituksen osalta. Suomi korostaa, että rahoitussektorin vakavaraisuussääntelyn ensisijainen tavoite on niiden toimintaan liittyvien riskien kattaminen ja siten koko rahoitusjärjestelmän vakauden ylläpitäminen. Suomi pitää ensisijaisena yksityisten sijoittajien vahvaa panosta vihreisiin investointeihin, koska ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi tarvittava investointien määrä on mittava. Julkisen rahoituksen rooli on vauhdittaa yksityisen rahoituksen suuntautumista vihreisiin kohteisiin sekä omalta osaltaan edistää esimerkiksi päästövähennyksiä tukevia infrastruktuurihankkeita. Suomi katsoo, että kestävän rahoituksen ohjelman kriteereiden tulee olla teknologianeutraaleja. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n ympäristö-, ilmasto-, ja biodiversiteettitavoitteet tullaan valtavirtaistamaan julkisten rahoitusohjelmien käytännön toimintaan.

Oikeudenmukaisen siirtymän turvaaminen

Ilmastoneutraaliuteen siirryttäessä on tärkeää ottaa huomioon vaikutukset työllisyyteen ja arvioida toimenpiteiden sosiaalisia vaikutuksia myös työelämän ulkopuolella oleviin. EU:n työllisyysstrategiassa tulee huomioida kansalliset toimet, joilla voidaan torjua työpaikkojen menetyksiä sekä tukea uusien työpaikkojen syntymistä. Näihin toimiin kuuluvat muodollisen koulutuksen ohella työvoimapalvelut, työssä oppiminen sekä työntekijöiden kannustaminen edistämään työpaikalla tapahtuvaa työn kehittämistä ilmastoneutraaliin suuntaan. Suomi korostaa osaamisen, jatkuvan oppimisen, tietojen ja taitojen roolia osana oikeudenmukaista siirtymää ilmastoneutraaliin talouteen.

Sosiaaliseen ulottuvuuteen ja koulutukseen sekä sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvien näkökulmien pitäminen mukana on kokonaisuuden kannalta oleellista. Hyvinvointita-

lousajattelun mukaisesti taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristötoimenpiteiden ja -politiikkojen vaikutukset toisiinsa tulee huomioida paremmin päätöksenteossa. Suomi pitääkin hyvänä, että komissio julkaisi 14.1.2020 vihreän kehityksen ohjelmaa täydentävän tiedonannon Vahva sosiaalinen Eurooppa oikeudenmukaisten siirtymien toteuttamiseksi (COM(2020) 14 final).

Tutkimus ja koulutus

Suomi pitää haasteellisena sitä, että komissio käsittelee tiedonannossa koulutusta ja tutkimusta erillisinä elementteinä, kun tulevien haasteiden ratkaiseminen ja siirtymä ilmastoneutraaliin kiertotalouteen vaatisi nimenomaan näiden kahden sektorin tiiviimpää yhteistyötä, kuten tutkimuspohjaista opetusta. Suomi katsoo, että koulutuksella ja innovaatiotoiminnalla on keskeinen merkitys tarvittavan muutoksen ja siirtymän aikaansaamisessa. Tarvitaan merkittäviä panostuksia innovaatioihin ja osaamiseen. Vihreän kehityksen ohjelman toimeenpanossa tuleekin edistää korkeatasoista tutkimusta, osaamisen kehittämistä, uusien teknologioiden käyttöönottoa sekä soveltamista kestävyyttä ja kannattavuutta tukeviksi innovaatioiksi.

EU edelläkävijänä

Suomi katsoo, että EU:n tulee aktiivisella ilmastodiplomatialla vaikuttaa EU:n ulkopuolisiin maihin ja tukea niiden ilmastopolitiikkaa. Suomen tavoitteena on, että EU:n kauppasopimuksissa otetaan huomioon riittävällä tavalla sopimusten vaikutukset ympäristöön ja kestävään kehitykseen. On myös tärkeää, että ympäristöhyödykkeiden ja - palveluiden kauppaa helpotetaan kauppapolitiikan keinoin. EU:n kauppasopimusten kestävän kehityksen kappaleen määräyksiin tulisi sisällyttää viittaus Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteisiin.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Viitekehys. Valtioneuvoston antamassa kirjelmässä esitellään Euroopan komission tiedonanto vihreän kehityksen ohjelmasta (Green Deal). Tiedonanto on kuvaileva ohjelma, joka ei sisällä tulevien aloitteiden yksityiskohtia, mutta jossa käydään läpi komission työn painopisteitä ja suunniteltuja aloitteita sekä niiden aikataulua. Talousvaliokunta ottaa kantaa yksittäisiin aloitteisiin siinä vaiheessa, kun komissio on antanut niistä esityksensä.

Ohjelman pontimena on ollut kasvava huoli ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja tarpeesta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen, muutokseen sopeutumisesta, kehittyvien maiden edellytyksistä vastata näihin haasteisiin ja vähähiilihankkeiden rahoituksesta. Pariisin sopimus 2015 asetti maailmanlaajuisen tavoitteen ilmaston lämpenemisen rajaamiseksi 1,5 asteeseen. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) julkaisi 2018 raportin, jonka mukaan tähän tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan nykyistä laaja-alaisempaa ja välitöntä siirtymistä hiilettömään toimintatapaan. Tämä edellyttää merkittäviä uusia investointeja vähähiiliseen teknologiaan ja resurssitehokkuuteen.

Oikeudenmukainen siirtymä. Lainsäätäjän keskeinen haaste fossiilisten energianlähteiden käytön vähentämisessä — ja lopettamisessa — on pystyä laatimaan tosiasiallisesti vaikuttava normisto, joka olisi johdonmukaisesti velvoittava ja kannustava ja jossa huomioitaisiin oikeudenmu-

kaisesti myös niiden alueiden asema, jotka joutuvat jättämään fossiiliset luonnonvaransa käyttämättä. Kysymys oikeudenmukaisena pidettävästä siirtymästä luonnonvarojen nykymuotoista merkittävästi niukempaan käyttämiseen on ilmastonmuutoksen hillintätoimien avainkysymys. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että velvoitteiden ja rajoitusten aiheuttamaa taakkaa arvioitaessa pidettäisiin enemmän esillä, että näiden toimien päämääränä on inhimilliselle elämälle soveltuvan elinympäristön säilyttäminen ja siinä päästöjen vähentämisellä on väline- eikä itseisarvo.

Päästökauppa ja hiilivero. Päästöjen markkinamekanismien — eri puolilla maailmaa käytössä olevine variaatioineen — on melko yksimielisesti katsottu olevan tehokkain tapa vähentää päästöjä. Verraten laaja konsensus vallitsee kuitenkin myös siitä, että päästökauppa nykymuodossaan ei toimi riittävän tehokkaasti. Järjestelmän rakenteellisiksi ongelmiksi on tunnistettu ainakin päästöyksikön alhainen hinta, lukuisten päästöjä aiheuttavien toimintojen jääminen järjestelmän ulkopuolelle ja muut poikkeukset, jotka vesittävät teoriassa varsin toimivaksi ajatellun mekanismin vaikutukset. Korjauskeinoina näihin on esitetty päästökaton tuntuvaa alentamista, joka vaikuttaisi välittömästi yksiköiden hintaan ja siten loisi nykyistä vahvemman taloudellisen kannustimen järjestää toimintoja siten, ettei päästöjä synny. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on korostettu myös, että päästökaupan soveltamisalan laajentaminen olisi omiaan vähentämään niitä elementtejä, jotka nykyisellään rapauttavat sen vaikuttavuutta.

Päästökaupan rinnalle ja sijaan on ehdotettu fossiilisten raaka-aineiden käyttöön kohdistuvaa verotusta. Vaikka verokannustimien vaikutusta käyttäytymisen ohjaamisessa ei voi väheksyä, liittyy tähän vaihtoehtoon päästökauppaa enemmän teknisiä ja poliittisia haasteita. Päästökaupan katto toimii budjettirajoitteena ja siten asettaa niukkuushyödykkeelle markkinaehtoisen hinnanmuodostuksen myötä kysyntään reagoivan, mahdollisesti erittäin korkeankin hinnan ja siten nopeastikin vaikuttavan kannustimen käyttäytymisen muuttamiseen. Yksinomaan haittaverotuksen keinoin ei ole mahdollista asettaa saastuttamisen maksimia. Lisäksi verotuksen lähtökohtana on yleiskatteisuus, jolloin verotulojen sitomiseen ennakolta määrättyyn käyttötarkoitukseen on suhtauduttu talousarviomenettelyn ja eduskunnan budjettivallan näkökulmasta kielteisesti. Poikkeuksellisesti talousarvioon on voitu perustaa tuloa vastaava menomomentti tai tietyt veronluontoiset tulot on voitu tulouttaa talousarvion ulkopuolisiin rahastoihin. EU-tasolla verotuksen käyttäminen ohjauskeinona voi olla vaikeasti saavutettavissa verotuksen kuuluessa yksimielisyysvaatimusta edellyttävien asioiden joukkoon.

Talousvaliokunta pitääkin tärkeänä EU-laajuisen hiilibudjettiperiaatteen sisällyttämistä Euroopan ilmastolakiin ja hiilibudjetin määrittelyä esimerkiksi osana 2030-tavoitteen vaikutusarviointia. Mahdollisuus käyttää hiilitulleja kulutuksen ohjaamiseen tulee selvittää.

Eräänä Suomen neuvottelutavoitteena tulee pitää, että EU:n päästökauppajärjestelmän soveltamisala arvioidaan uudelleen sekä kehitetään nykyistä systeemisempiä ratkaisuja hiilen sitomiseen ottamalla huomioon mitattavissa olevat uudet hiilinielut, hiilen varastointi tuotteisiin sekä sijaantulovaikutukset, kun korvataan suuren hiilijalanjäljen materiaaleja pienen jalanjäljen materiaaleilla.

Kasvu ja investoinnit. Valtioneuvoston kirjelmässä korostetaan Green Dealin olevan kasvuohjelma. Talousvaliokunta pitää tätä tervetulleena lähestymistapana: uusi vähähiilinen teknologia ja resurssitehokkuuden parantaminen edellyttävät taloudellisia mahdollisuuksia tehdä niitä. Koska

julkisilla varoilla voidaan edistää investointeja vain hyvin rajallisesti, tulee lainsäädännöllä tukea investointiympäristön ennustettavuutta ja kannustavuutta yksityisten pääomien ohjaamiseksi ilmastonmuutosta hillitsevien toimien aikaansaamiseksi. Talousvaliokunta korostaa, että ilmastonmuutokseen liittyy niin vakavia riskejä, että ongelman ratkaisemisessa tulee tehdä toimia kaikilla sektoreilla. Globaali siirtymä vähähiiliseen ja resurssiniukempaan yhteiskuntaan luo mahdollisuuksia tuotekehitykselle sekä uusien liiketoimintamallien ja teknologioiden viennille tutkimusta ja osaamista hyödyntämällä. Myös rahoitusmarkkinalainsäädännöllä voi olla rooli ilmastopolitiikassa. Kuitenkin rahoitusmarkkinalainsäädännön ensisijaiset tavoitteet liittyvät rahoitusmarkkinoiden vakauteen, rahoitusmarkkinoiden riskien pienentämiseen sekä sijoittajan- ja kuluttajansuojaan. Ympäristönäkökulma on tärkeä osa rahoitusmarkkinasääntelyn tavoitteita, mutta ne eivät voi syrjäyttää edellä mainittuja primääritavoitteita. Talousvaliokunta ottaa kantaa kestävän kasvun rahoituskysymyksiin tarkemmin valtioneuvoston kirjelmän E 62/2019 vp käsittelyn yhteydessä.

Talousvaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan on hyvä, että EU:n uusi teollisuuspolitiikkastrategia pohjautuu edelläkävijyydelle ja ilmastoneutraalille kiertotaloudelle ja edistää tuotanto- ja kulutustapojen murrosta kohti kestäviä käytäntöjä ja että energiaintensiivisten alojen saaminen vähähiilisiksi ja hiilettömiksi ja edelläkävijämarkkinoiden vauhdittaminen ilmastoneutraaleille ja kiertotalouden periaatteiden mukaisille tuotteille on tärkeää. Valiokunta pitää tärkeänä, että päästövähennyksiin tähtäävät ohjauskeinot olisivat lähtökohtaisesti teknologian suhteen neutraaleja ja erilaisia vähäpäästöisiä ratkaisuja arvioitaisiin tasapuolisesti niiden ilmasto- ja ympäristövaikutusten perusteella.

Päätelmiä. Viimeisintä, Madridin ilmastokokousta on pidetty epäonnistuneena sille asetettujen tavoitteiden saavuttamisen suhteen, joskin useat jäsenvaltiot tulkitsivat kokouksen lopputuleman olevan enemmän sitoumusten lykkäämistä kuin tavoitteiden hylkäämistä. Talousvaliokunta muistuttaa, että Pariisin sopimus kuitenkin on edelleen laajalti tunnustettu pohja jatkotyölle takaiskuista huolimatta; yli 80 jäsenvaltiota sitoutui kokouksessa tiukennettuihin päästövähennyssuunnitelmiin.

Talousvaliokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan EU:n tulee asettaa selkeät tavoitteet päästöjen vähentämiselle ja määrittää ilmastoneutraaliuden edellyttämä, koko EU:n kattava hiilinielujen taso sekä selventää, kuinka se turvataan myös nieluja koskevan päätöksenteon kautta.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on hyvin yhdensuuntaisesti puollettu päästövähennystavoitteita. Sen sijaan siitä, kuinka Suomen tai EU:n tulisi toimia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, on esitetty ristiriitaisiakin käsityksiä. Erimielisyyksiä on kohdistunut muun muassa siihen, kuinka jyrkät säännöt hiilipäästömarkkinoille luodaan tai kuinka tiukasti tulee pitää kiinni esimerkiksi LULUCF-sektorin sääntelyn nykytilasta. Verraten laaja konsensus sen sijaan vallitsee siitä, että hiilinielujen kasvattaminen elinvoimaisten metsien avulla on kustannustehokkuudeltaan yksi vaikuttavimmista toimista. Suomen tulee tässä yhteydessä tukea tavoitetta pysäyttää biodiversiteetin kapeneminen.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että globaaleista ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävistä trendeistä on erottumassa kaksi merkittävää, perinteisestä valtiolähtöisestä sääntelystä

poikkeavaa ilmastonmuutoksen torjuntaa tukevaa suuntaa. Ensimmäinen näistä on alue- ja kaupunkitason sääntely, joka mahdollistaa paikallisia olosuhteita huomioivia säännöksiä kansallisvaltioiden laajuista sääntelyä paremmin ja kunnianhimoisemmin, mutta sen seurauksena voi olla sääntelykehikon fragmentoituminen. Toinen voimakas trendi on yritysten omat, velvoittavaa sääntelyä tiukemmat toimet, jotka tehdään markkinalähtöisesti, kuluttajien odotuksia seuraten. Sääntelyssä on syytä poistaa esteet päästövähennyksiä mahdollistavien palveluiden, kuten todennettujen päästökompensaatioiden, tarjoamiselta palveluna kuluttajille ja yrityksille.

Lisääntyneestä tietoisuudesta huolimatta tieteellisen tutkimuksen esittämät toimintasuositukset ja valmiudet niiden mukaisiin päätöksiin etääntyvät osin koko ajan, samalla kun ilmastotoimia tekevien valtioiden ja vielä niiden sisällä alueidenkin välinen polarisaatio voimistuu. Jotta tuleva lainsäädäntö olisi tarkoituksenmukaista, vaikuttavaa ja oikeudenmukaiseksi koettua, tulee Suomen vaikuttaa sektorilainsäädäntöhankkeissa etupainotteisesti tuoden esille jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavia lähtökohtia niin nykyisen elinkeinorakenteen, maantieteen kuin ilmastollistenkin olosuhteiden kannalta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 27.2.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juhana Vartiainen kok
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Hussein al-Taee sd
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väätäinen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Hilkka Kemppi kesk
varajäsen Kai Mykkänen kok

Valiokunnan lausunto TaVL 3/2020 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller